

Eko Bülten'de *5.yıl***TİSK AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ- OCAK 2014 (SAYI: 59)
31.01.2014****GENEL DEĞERLENDİRME****"REEL SEKTÖRÜN YATIRIM VE ÜRETİMİNİ GÜÇLENDİRECEK TEDBİRLER
DEVREYE GİRMELİ"**

 Yükselen ekonomiler ABD faiz oranlarına bağlı olarak sermaye akımı ile ilgili sorunlar yaşayacak. IMF ve Dünya Bankası, cari açığın ve siyasi istikrarsızlığın yaratabileceği kırılganlıklara tekrar dikkat çekti.

 Kasım'da Sanayi Üretimi Endeksi ve Sanayi Ciro Endeksi hızlı arttı.

 Ekim 2013 döneminde işgücüne katılma oranı ve istihdam oranı azalırken, işsizlik oranı artmaya devam etti.

 Kasım 2013'te ihracat beklentilerin altında gerçekleşti. 11 aylık ihracat, 2012'nin aynı dönemindeki düzeyinin altında kaldı. Buna karşılık ithalat yükseldi. 2013'te TL değer kaybederken ve AB pazarı canlanırken ihracatın tekleme sebebi iyi analiz edilmeli.

 Cari açık ilk 11 ayda 12,3 milyar dolar artarak 56 milyar dolara yükseldi. Altın ithalatı bu gelişmede önemli rol oynadı. Yabancı doğrudan yatırımlar azaldı.

 2013'ün 11 ayında bankaların yurtdışından aldığı 17,5 milyar dolar tutarındaki kredi, yurtiçinde bireysel kredi plasmanını büyüttü ve tüketimi besledi.

 2013 yılı Bütçe sonuçları yüz güldürdü. Bütçe açığı 18,4 milyar TL'ye indi, faiz dışı fazla 31,5 milyar TL'ye yükseldi.

 2013'te enerji fiyatlarındaki ve döviz kurundaki artışlar nedeniyle enflasyon hedefi tutmadı.

 TCMB, döviz kuru yükselişlerine 28 Ocak 2014'te, faiz oranlarını önemli ölçüde yükselterek müdahale etmek durumunda kaldı.

 Faiz oranlarını değiştirerek makroekonomiye para politikası yoluyla yön verilmesi, enflasyon hedeflemesinde temel araç konumunda. TCMB enflasyonla mücadelede artık daha donanımlı durumda.

 Ekonomide yaşanan süreç reel sektör yatırımlarının ve üretiminin olumsuz etkilenmesine, ekonomik büyümenin zayıflamasına ve işsizliğin artmasına neden olabileceğinden, hızla reel sektörü güçlendirecek reform tedbirlerinin devreye girmesi gerekli görülmektedir.

Dünya Ekonomisi:

IMF Ocak ayında 2013 yılı Ekim ayında yayınladığı Dünya Ekonomisinin Görünümü Raporundaki öngörülerini 2014 ve 2015 yılı için yenileyerek, küresel ekonomiye ilişkin 2014 yılı büyüme oranı tahminini %3'den %3,7'ye çıkarmış, 2015 yılı büyüme oranı tahminini de %3,9 olarak açıklamıştır.

IMF Gözden Geçirilmiş Raporunda küresel ekonominin görünümüne ilişkin önemli saptamalarda bulunmaktadır. Buna göre;

- Gelişmiş ekonomilerde canlanma güçlenmekte, toplam talep artmaktadır. Bu ekonomilerde ana sorunlar düşük enflasyon ve borçlanma.
- IMF Baş Ekonomisti ve Araştırma Bölümü Müdürü Olivier Blanchard'a göre mali konsolidasyonun neden olduğu olumsuzluklar azalmakta, finansal sistem yavaş da olsa sağlığına kavuşmaktadır; bu durum küresel ekonomideki canlanmayı güçlendirecektir.
- Yükselen ekonomilerde Çin dışında yurtiçi talep durağan seyretmektedir; buna karşılık gelişmiş ülkeler ve Çin'de yurtdışı talebin büyüme oranındaki artış nedeni ile canlanması beklenmektedir. Büyüme oranının da 2014 yılında %5,1, 2015 yılında %5,4 düzeylerine ulaşacağı tahmin edilmektedir.
- Euro Alanı durgunluktan canlanmaya geçecektir. Bunun sonucunda büyüme oranı 2014 yılında %1'e, 2015 yılında %1,4'e yükselecektir.
- ABD'de büyüme oranı 2014 yılında %2,8'e ulaşacaktır. Bütçe ile ilgili sorunların aşılması nedeni ile 2015 yılı büyüme oranı 2014'ün üzerinde gerçekleşebilecektir.
- Çin'de büyüme oranı 2014 ve 2015 yıllarında %7,5 dolayında istikrar kazanacaktır. Hindistan ekonomisi de 2014 yılında toparlanacaktır.
- Küresel ekonomideki riskler azalmaya başlasa bile devam edecektir.
- Yükselen ekonomiler ABD faiz oranlarına bağlı olarak sermaye akımı ile ilgili sorun yaşayacaktır. Ülkelerin döviz kuru düzenlemelerine bağlı olarak portföy kaymaları ve sermaye çıkışları görüleceğinden, yükselen ekonomiler döviz kuru politikalarından kaynaklanacak riskler için uyanık olmalıdır.

İyimser nitelikte olan, ancak Türkiye gibi ülkelere uyarılar içeren IMF'nin güncellenmiş Raporundan yola çıkılarak, cari açık ve siyasi istikrarsızlık gibi iç dinamiklere ait riskleri gidermenin öncelik taşıdığı söylenebilir. Bu görev de siyasi iktidarlara düşmektedir.

IMF ve Dünya Bankası küresel krizin sonlanmaya başladığını duyurdu.

Gelişmiş ekonomilerde büyüme 2014'te artacak. Euro Alanı durgunluktan canlanmaya geçiyor.

Ne var ki, yükselen ekonomiler ABD faiz oranlarına bağlı olarak sermaye akımı ile ilgili sorunlar yaşayacak. Cari açığın ve siyasi istikrarsızlığın yaratabileceği kırılmalara tekrar dikkat çekildi.

IMF'den sonra Dünya Bankası da Küresel Kriz'in sona erme sürecine girdiğini ifade eden Raporunu yayınlamıştır. "Global Economic Prospects 2014" başlıklı Raporda 2014 yılında, özellikle gelişmiş ülkelerin ekonomilerinde önemli ölçüde pozitif yönlü düzeltme hareketi izleneceği belirtilmektedir.

Dünya Bankası dünya ekonomisinin 2014 yılında %3,2, gelişmiş ülke ekonomilerinin %2,2, gelişmekte olan ülke ekonomilerinin %5,3 büyüyeceğini tahmin etmektedir. Rapora göre 2014 yılında Euro Alanı'nın %1,1 ile yeniden büyümeye başlayacağı, ABD ve Japonya'da da büyüme oranlarının artacağı belirtilmektedir. Bankanın tahmini ABD için %2,8, Japonya için %1,4'tür. Beklentilerin gerçekleşmesi halinde Japonya üst üste 3 yıl %1'in üzerinde büyüyerek deflasyondan çıkmış olacaktır.

Dünya Bankası'na göre 2014'te ABD %2,8 büyüyecek, Japonya deflasyondan çıkacak.

Bölgesel olarak 2014'de en yüksek oranlı büyüyecek ekonomi %7,2 ile Doğu Asya ve Pasifik Ülkeleridir. Bu ülkeler içinde en hızlı büyüyecek olan ülke ise geçtiğimiz yılsonunda ekonomiye ilişkin yeni kararlar alan Çin. Beklenti, Çin'in 2014'de %7,7 oranında büyüyeceği yönündedir. Dünya Bankasının Türkiye için büyüme beklentisi ise, Hükümetin Orta Vadeli Program hedefinin altında kalmıştır; %3,5.

Dünya Bankası Raporunun en ilginç bölümünü, "Sermaye Akımları ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Riskler" başlığını taşıyan üçüncü bölüm oluşturmaktadır. Raporda kriz döneminde gelişmiş ülkelerdeki düşük faiz oranlarının gelişen ülkelere yönelik sermaye akımını güçlendirdiğinin, ancak bu durumun 2014 yılında değişeceğinin altı çizilmektedir. Bu mesaj, Türkiye gibi yüksek cari açığa sahip ülkeleri yakından ilgilendirmektedir.

Dünya Bankası, gelişen ülkelere yönelik sermaye akımının azalacağını bildirdi.

Türkiye Ekonomisi:

Ocak ayında makroekonomiye ilişkin tartışma para piyasası verileri, özellikle TL'nin ABD Doları ve Euro karşısında hızla değer yitirmesi dolayısıyla faiz oranı ve döviz kuru üzerinde yoğunlaşmıştır.

Konunun önemi nedeni ile Ocak ayı Bültenimiz de daha çok para ve maliye politikasına ilişkin verilere odaklanmıştır.

Sanayi Üretimi, Ciro, Sipariş ve Kapasite Kullanım Endeksleri:

Kasım 2013 döneminde Sanayi Üretim Endeksi geçen yılın aynı ayına göre %4,6, bir önceki aya göre %13,7 oranında; Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi ise bir önceki aya göre %2,9 oranında; Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretimi Endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre %4,7 oranında artış kaydetmiştir.

2013 yılı Kasım ayında Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi, alt sektörler açısından bir önceki aya göre madencilik ve taşocakçılığında %1,7, imalat sanayinde %3,6 artış; enerjide %1,4 oranında düşüş kaydetmiştir. Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Endeksin ana sanayi grupları açısından bir önceki aya göre en yüksek üretim artışı %4,5 ile ara malı imalatı sektöründe; imalat sanayiinde ise en yüksek artış %18,9 ile eczacılık imalatında gerçekleşmiştir. İmalat sanayiinde en fazla düşüş ise, %2,3 ile diğer ulaşım araçlarının imalatı sektöründe görülmüştür.

Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretimi Endeksinde yer alan alt sektörler açısından ise bir önceki yılın aynı ayına göre madencilik ve taşocakçılığında %8,9 oranında düşüş, imalat sanayinde %5,6 ve enerjide %4,8 oranında artış olmuştur.

2013 yılının Kasım ayında Sanayi Ciro Endeksi geçtiğimiz yılın Kasım ayına göre %15,9 oranında yükselmiştir. Endeksin alt sektörleri de bu artışa paralel bir seyir izlemiştir. Cirolar imalatla %16,3, madencilikte %7,2 oranında artmıştır. Ana sanayi sınıflaması açısından ise en yüksek oranlı artış %24,1 ile sermaye malı imalatında olmuş; bunu %17,1 ile ara malı imalatı sektörü izlemiştir.

İmalat sanayiinin alt sektörleri içinde 2013 yılı Kasım ayında bir önceki yılın aynı ayına göre en yüksek ciro artışı elde eden sektör %63,9 ile makine olmuş, bunu %40,8 ile deri ve %28,1 ile elektrikli cihazlar takip etmiştir. Ciro kaybında ise %46,1 ile ilk sırayı alan diğer imalatlar sektörünü, %3,3 ile elektronik ve %2,6 ile eczacılık ürünleri izlemiştir.

2014 yılının ilk ayında imalat sanayinde kapasite kullanım oranı 2013 yılının aynı ayına göre 1,5 puan artarak ve %73,9 düzeyine ulaşmıştır. Mevsimsel etkilerden arındırılmış oran ise, bir önceki aya göre 1,4 puan azalarak %74,5 olmuştur. Mal gruplarına göre bakıldığında, kapasite kullanım oranları bir önceki yılın aynı ayına göre yatırım malları, ara malları ile gıda ve içecekler sektörlerinde yükselirken, dayanıklı ve dayanıksız tüketim malları sektöründe düşmüştür.

İstihdam ve İşsizlik:

2013 yılı Ekim döneminde işgücüne katılma oranı bir önceki yılın aynı dönemine göre 0,2 puan azalarak %50,8'e gerilemiştir. Oran erkeklerde 0,2 puan azalarak %71,7'ye; kadınlarda 0,1 puan azalarak %30,6'ya inmiştir.

Kasım'da Sanayi Üretimi Endeksi yıllık bazda %4,7 gibi yüksek bir oranda arttı.

Sanayi Ciro Endeksi de yıllık bazda %15,9 yükseldi. İmalat sanayii %16,3 ile bunun üzerine çıktı.

Ekim 2013 döneminde istihdam oranı da 2012 yılının aynı dönemine göre 0,5 puan azalarak, %45,9'a gerilerken, istihdam edilenlerin sayısı 139 bin kişi artmış ve 25 milyon 648 bin kişiye yükselmiştir. Tarım istihdamı 294 bin kişi azalmış, tarım dışı istihdam 433 bin kişi artmıştır. Bu gerçekleştirmeler sonucunda çalışanların %23,5'i tarım sektöründe, %19,1'i sanayi sektöründe, %7,6'sı inşaat sektöründe ve %49,8'i ise hizmetler sektöründe istihdam edilmiştir. Ekim 2013 döneminde toplam istihdam içinde hizmet ve sanayi sektörlerinin payları 0,5 puan, inşaat sektörünün payı 0,2 puan artmış, tarımın payı ise 1,3 puan azalmıştır.

2013 Ekim döneminde işsiz sayısı 2012 yılının aynı dönemine göre 202 bin kişi artmış ve 2 milyon 743 bin kişiye ulaşmıştır. Bu artış sonucunda işsizlik oranı 0,6 puan gibi önemli bir yükselme ile %9,7 düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde tarım dışı işsizlik oranı 0,5 puan artarak %11,9 olurken, genç işsizlik oranı da 1,2 puanlık artış ile %19,3 düzeyine varmıştır. Kentsel alanda genç işsizlik oranı %21,4'e çıkmıştır.

Ekim 2013 döneminde kayıtdışı istihdam oranı, geçen yılın aynı dönemine göre 3,4 puan küçülerek %36,3 düzeyine gerilemiştir. Tarım dışı sektörlerde kayıtdışı istihdam oranı %24,8'den %21,9'a inmiştir. Kayıtdışı ücretli veya yevmiyeli çalışanların oranı ise bir önceki yılın aynı dönemine göre 3,1 puan azalışla %19,9 olmuştur.

Ödemeler Dengesi:

Kasım 2013'te ihracat 2012 yılının aynı ayına göre %3,6 artış ile 13 milyar 753 milyon dolardan 14 milyar 252 milyon dolara, ithalat ise %2,2 artışla 20 milyar 948 milyon dolardan 21 milyar 403 milyon dolara yükselmiştir. Böylece dış ticaret açığı %0,6 oranında azalıp 7 milyar 195 milyon dolardan 7 milyar 151 milyon dolara gerilerken, 2012 Kasım ayında %65,7 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı, 2013 yılı Kasım ayında %66,6'ya yükselmiştir.

Kasım ayında mevsim ve takvim etkisi ile ihracat hacmi beklenenin altında gerçekleşmiştir. Nitekim Kasım 2013 döneminde Mevsim ve Takvim Etkilerinden Arındırılmış Verilere göre ihracatın bir önceki aya göre ancak %4 arttığı, ithalatın %0,9 azaldığı dikkat çekmektedir. Takvim Etkilerinden Arındırılmış Seriyeye göre ise 2013 yılı Kasım ayında önceki yılın aynı ayına göre ihracat %3,4, ithalat %6 yükselmiştir.

Ocak-Kasım 2012 döneminde 139 milyar 856 milyon dolar olan ihracat, 2013 yılının aynı döneminde 138 milyar 710 milyon dolara gerilerken, 2012 yılı Ocak-Kasım döneminde 216 milyar 718 milyon dolar olan ithalat 228 milyar 511 milyon dolara çıkmıştır. Bu gerçekleştirmeler neticesinde 2012 yılında %64,5 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı %60,7'ye inmiştir.

Ocak 2014'te imalat sanayii kapasite kullanım oranı %73,9'a yükseldi. Oran, yıl bazında gıda ürünlerinde artarken dayanıklı ve dayanıksız tüketim mallarında azaldı.

İşgücüne katılma oranı Ekim 2013 döneminde yıl bazında 0,2 puan azalarak %50,8'e indi.

İstihdam oranı gerilerken, işsizlik oranı yükselmeye devam ediyor.

İşsiz sayısı Ekim'de 2 milyon 743 bin kişiye, işsizlik oranı %9,7'ye vardı.

Yılın geneline bakıldığında 2013 yılında ihracatın beklenenin aksine bir değişim göstermesi, gelecek dönemler açısından önemlidir; TL yılın ikinci yarısında yaklaşık olarak %20 değer yitirir ve Türkiye'nin ihracat pazarı olan AB 2012 yılına göre daha yüksek bir büyüme performansı sergilerken, ihracat artmamıştır. Oysa belirtilen gerçekleştirmelerin tümü ihracatın artmasına neden olabilecek gelişmelerdir. Bu nedenle, Türkiye'de iktisat politikası yapıcıları konuyu ayrıntılı bir analize tabi tutmalıdır.

Kasım 2013'te ülke gruplarına göre ihracatta Avrupa Birliği'nin ihracat içindeki payı geçen yıla göre %8,7 artmış ve %44,1'e ulaşmıştır. AB'ye Kasım ayında 6 milyar 287 milyon dolarlık, Ocak-Kasım döneminde ise 57 milyar 813 milyon dolarlık ihracat yapılmıştır. 11 ayda en fazla ihracat yapılan ikinci ülke grubu ise %23,4'lük payı ile Yakın ve Ortadoğu Ülkeleri olmuştur. 2013 yılının Ocak-Kasım döneminde Yakın ve Ortadoğu Ülkeleri grubuna yapılan ihracat 32 milyar 405 milyon dolar olmakla birlikte, bu rakam geçen yıla göre %17,6'lık azalış ifade etmektedir.

Ülkelere göre ihracatta en üstte yine Almanya olmuş, ihracatımız 2012 yılı Kasım ayına göre %12,4 artarak 1 milyar 369 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Ocak-Kasım 2013 döneminde Almanya'ya yapılan ihracat geçen yılın aynı dönemine göre %3,4 oranında artmış ve 12 milyar 553 milyon dolara yükselmiştir. Kasım ayında ihracatta Almanya'yı 1 milyar 217 milyon dolar ile Irak, 898 milyon dolar ile İngiltere ve 655 milyon dolar ile Rusya Federasyonu izlemiştir.

Fasillara göre ihracatta 1 milyar 700 milyon dolar ile ilk sırayı otomotiv almıştır. Bu fasılı 1 milyar 234 milyon dolar ile makina, 925 milyon dolar ile elektrikli ve elektronik araçlar ve 919 milyon dolar ile örme giyim eşyası izlemiştir.

İthalatta ise ilk sırayı 2 milyar 340 milyon dolar ile Rusya alırken, Rusya'yı 2 milyar 131 milyon dolar ile Almanya izlemiştir. Üçüncü sırayı 2 milyar 71 milyon dolar ile Çin almış, İtalya 1 milyar 115 milyon dolar ile dördüncü gelmiştir.

Fasillara göre ithalatta ilk sırayı her zaman olduğu üzere yakıtlar almış, bu fasılda 4 milyar 776 milyon dolara varan ithalat yapılmıştır. Ocak-Kasım döneminde bu fasıldan yapılan ithalat geçen yıla göre %7,8 azalsa da 50 milyar 694 milyon dolarlık hacme ulaşmıştır. Yakıtları 2 milyar 537 milyon dolar ile makina, 1 milyar 750 milyon dolar ile elektrikli ve elektronik cihazlar, 1 milyar 585 milyon dolar ile otomotiv ve 1 milyar 487 milyon dolar ile demir ve çelik takip etmiştir.

Kasım 2013'te ihracat beklentilerin altında gerçekleşti. 11 aylık ihracat, 2012'nin aynı dönemindeki düzeyinin altında kaldı. Buna karşılık ithalat yükseldi.

2013'te TL değer kaybederken ve AB pazarı canlanırken ihracatın tekleme sebebi iyi analiz edilmeli.

İhracatta AB'nin payı arttı, ithalatta Rusya ilk sırayı aldı.

Dış ticaret açığının bir sonucu olarak Kasım ayında cari açık artmaya devam etmiştir. Cari işlemler açığı Ocak-Kasım 2013 döneminde 2012 yılının aynı dönemine göre 12 milyar 334 milyon dolar artarak 55 milyar 962 milyon dolar düzeyine erişmiştir. Son iki yıldır ödemeler bilançosunda sapmalara neden olan altın ticareti bu dönemde bilançoğu etkilemeye devam etmiştir. 2013 Ocak-Kasım döneminde altın ağırlıklı kıymetli metaller ithalatının geçen yıla göre %80,7 oranında artarak 14 milyar 748 milyon dolara ulaşması bu dönemdeki cari işlemler açığını artıran önemli kalemlerden biri olmuştur. Nitekim bu dönemde parasal olmayan altın hariç cari işlemler açığı 3 milyar 535 milyon dolar azalarak 45 milyar 525 milyon dolar düzeyine inmiştir.

2013'ün ilk 11 ayında turizm gelirleri 2012'nin aynı dönemine göre 2 milyar 886 milyon dolar artmış ve 26 milyar 957 milyon dolar düzeyine ulaşmıştır.

2013 yılında Türkiye'den faiz, ücret ve kar gelirleri çıkışı artmıştır. Net gelirler kaleminden çıkış 2012 yılının aynı dönemine göre 1 milyar 703 milyon dolar artmış ve toplam çıkış 8 milyar 219 milyon doları bulmuştur.

Yabancıların doğrudan yatırımları 2013 yılında azalmaya başlamıştır. Geçen yıla göre azalış 1 milyar 605 milyon dolar olmuş ve toplam doğrudan yatırım girişi 10 milyar 394 milyon dolar düzeyinde kalmıştır. Yabancıların hisse senedi piyasasına ilgisi de geçtiğimiz yıla göre düşük kalmıştır. İlk 11 ayda yabancıların hisse senedi piyasasındaki alımı sadece 1 milyar 87 milyon dolar olmuştur.

Devlet iç borçlanma senetleri açısından yurtdışı yerleşikler, Kasım ayındaki 1 milyar 182 milyon dolar tutarındaki net satıma rağmen 11 aylık dönemde 5 milyar 34 milyon dolarlık net alım yapmıştır. Yurtdışında gerçekleştirilen tahvil ihraçları yoluyla Kasım ayında Hazine 1 milyar 674 milyon dolar, Bankalar 131 milyon dolarlık borçlanmaya gitmiştir. Böylece Ocak-Kasım döneminde Hazine 4 milyar 621 milyon dolarlık, Bankalar 7 milyar 83 milyon dolarlık net borçlanma gerçekleştirmiştir.

2013 Ocak-Kasım dönemi itibari ile bankacılık sektörü yurtdışından yüklü borçlanma yapmıştır. Bu dönemde sektör geçen yılın aynı dönemine göre kredi kullanımını 13 milyar 649 milyon dolar artırmış, böylece sektörün bu yılki borçlanması 17 milyar 534 milyon dolara çıkmıştır.

Bankacılık sektörünün bilançosunun pasif tarafını rahatlatan bu gerçekleşme, sektörün aktifinde özellikle bireysel kredi plasmanını büyüten bir sonuç doğurmuştur. Bu da doğal olarak tüketim harcamalarını artırmış ve GSYH'ın tüketim ağırlıklı büyümesine kaynaklık etmiştir.

Cari açık ilk 11 ayda 12,3 milyar dolar artarak 56 milyar dolara yükseldi. Altın ithalatı bu gelişmede önemli rol oynadı.

İlk 11 ayda turizm gelirleri 27 milyar dolara yükseldi.

2013'te yabancıların doğrudan yatırımları 1 milyar 605 milyon dolar azaldı. Doğrudan yatırımlar 10,4 milyar dolar düzeyinde kaldı. Yabancıların hisse senedine ilgisi de zayıf oldu.

2013'ün 11 ayında Hazine 4,6 milyar, Bankalar 7,8 milyar dolarlık net tahvil ihracı yaptı.

2013'ün 11 ayında bankaların yurtdışından aldığı 17,5 milyar dolar tutarındaki kredi, yurtçinde bireysel kredi plasmanını büyüttü ve tüketimi besledi.

Bu dönemde cari açığın finansman kaynaklarından biri olan yurtdışı bankaların yurtiçi bankalar nezdinde tuttıkları yabancı para cinsinden mevduatlar 2012 yılının aynı dönemine göre 6 milyar 957 milyon dolar artmıştır. TCMB'nin rezervleri Kasım ayında 2 milyar 99 milyon dolar artarken, yıllık artış da 13 milyar 631 milyona ulaşmıştır. Kasım ayında net hata noksan kaleminde 955 milyar dolarlık artış olmuştur. Ocak-Kasım 2013 döneminde bu kalemden yurtiçine giren döviz miktarı ise 4 milyar 839 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.

Para ve Maliye Politikası:

2013 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi sonuçları beklentileri karşılamıştır. 2013'te, 2012'ye göre ortaya çıkan gerçekleştirmeleri şöyle özetleyebiliriz:

- 2012'de 29,4 milyar TL olan bütçe açığı, 2013'te 18,4 milyar TL'ye inmiştir.
- 19 milyar TL düzeyindeki faiz dışı fazla, 31,5 milyar TL'ye yükselmiştir.
- Bütçe gelirleri %17,1 artarak 389,4 milyar TL düzeyinde gerçekleşmiştir.
- Bütçe giderleri ise %12,7 oranında artarak 407,9 milyar TL olmuştur.
- Vergi gelirleri %17 oranında artmış ve 326,1 milyar TL'ye ulaşmıştır.
- Faiz hariç bütçe giderleri %14,2 oranında yükselerek 357,9 milyar TL'ye varmıştır.

Aynı dönemler itibariyle ortaya çıkan gerçekleştirmelerde bütçe gelir ve giderlerinin ayrıntısına girildiğinde şunlar göze çarpmaktadır:

- Personel giderleri, %11,3 artışla 96,3 milyar TL'ye;
- Mal ve hizmet alım giderleri %10,3 artışla 36,3 milyar TL'ye;
- Cari transferler (SGK zararları için ödenen, mahalli idarelere yapılan yardımlar) %14,9 artışla 148,7 milyar TL'ye;
- Sağlık, emeklilik ve sosyal yardım giderleri için yapılan transferler %12,7 artışla 71,8 milyar TL'ye;
- Yatırım harcamaları 43,6 milyar TL'ye;
- Faiz giderleri %3,2 artarak 50 milyar TL'ye;
- Vergi gelirleri %17 artışla 326,1 milyar TL'ye;
- Genel bütçe vergi dışı diğer gelirler %19,7 artışla 50 milyar TL'ye ulaşmıştır.
- Vergi türleri itibariyle 2013'te harçlar %33,4, damga vergisi %27,9, ithalde alınan katma değer vergisi %25,5, dahilde alınan katma değer vergisi %20,3, özel tüketim vergisi %19,2, gelir vergisi %12,9, banka ve sigorta muameleleri vergisi %12,6 ve diğer vergi gelirleri %7 oranında artmış, kurumlar vergisi binde 1 oranında azalmıştır.

2013 yılı Bütçe sonuçları yüz güldürdü. Bütçe açığı 18,4 milyar TL'ye indi, faiz dışı fazla 31,5 milyar TL'ye yükseldi.

Vergi gelirleri %17 arttı.

Cari transferler %14,9 artışla 148,7 milyar TL'ye çıkarken yatırım harcamaları 43,6 milyar TL oldu.

2013 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesi, uygulanan maliye politikasına bağlı kalındığından, hedeflere uygun biçimde gerçekleşmiştir. Bu olumlu gelişmenin altında yatan ana etkenler, faiz oranlarının yılın özellikle ilk altı ayında faiz giderlerinin artmasını engelleyecek şekilde seyretmiş olması ve hükümetin mali disipline bağlı kalan bir maliye politikası yürütmesidir.

Para politikasının başarısına ilişkin ana göstere olan enflasyon oranı 2013 yılında TCMB hedefinin üzerinde gerçekleşmiştir. 2013 Aralık ayında Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE) bir önceki aya göre %0,46, bir önceki yılın Aralık ayına göre %7,40 ve on iki aylık ortalamalara göre %7,49 oranında artmıştır. Aralık ayında TÜFE'de mal grupları bazında Kasım'a göre en yüksek artış %1,46 ile gıda ve alkolsüz içeceklerde ortaya çıkarken, ulaşımda %1,10, konutta %0,89, lokanta ve otellerde %0,81, sağlıkta %0,78 artmıştır. Aylık bazda en fazla fiyat düşüşü ise %2,66 ile alkollü içecekler ve tütün grubunda meydana gelmiştir.

TÜFE'de yıllık bazda en yüksek artışlar sırasıyla %10,52 ile alkollü içecekler ve tütün, %10,05 ile eğitim, %9,86 ile lokanta ve oteller, %9,77 ile ulaştırma ve %9,67 ile gıda ve alkolsüz içecekler gruplarında olmuştur.

Aralık 2013'te Üretici Fiyatları Endeksi (ÜFE) bir önceki aya göre %1,11, bir önceki yılın Aralık ayına göre %6,97 ve on iki aylık ortalamalara göre %4,48 artmıştır. ÜFE Kasım'a göre tarımda %2,49 ve sanayide %0,84 oranında yükselmiştir. Tarım sektöründe endeks bir önceki yılın aynı ayına göre %7,58 artarken, on iki aylık ortalamalara göre %1,34 gerilemiştir. Sanayi sektörü endeksi ise, fiyatların bir önceki yılın aynı ayına göre %6,85 ve on iki aylık ortalamalara göre %5,68 yükseldiğini göstermiştir.

2013 yılında TCMB'nin %5'lik enflasyon hedefi tutturulmamış ve enflasyon oranı %7,4 olmuştur (**Tablo 1**). Enflasyon hedefindeki sapmada enerji fiyatlarındaki ve döviz kurundaki artış önemli rol oynamıştır. TCMB'nin enerji fiyatlarını kontrol etmesi mümkün olmadığı için, bu olgu 2014 yılında da TÜFE'deki artışın oranını belirlemede etkili olacaktır.

Nitekim TCMB'nin Aralık ayı enflasyon gerçekleşmelerine ilişkin notunda şu saptama yer almıştır: *"Aralık ayında imalat sanayi fiyatları temelde son dönemde Türk lirasında gözlenen değer kaybına bağlı olarak yüzde 0,82 oranında artmıştır. Bu artışa en büyük katkı bu dönemde fiyatları belirgin oranda artan (yüzde 1,29) gıda imalatı grubundan gelmiştir(...). Sonuç olarak, özellikle Türk Lirasındaki önümüzdeki dönemde tüketici fiyatlarında maliyet yönlü baskıların değer kaybıyla Haziran ayından itibaren imalat sanayi fiyatlarında gözlenen yüksek oranlı artış eğilimi, olabileceğine işaret etmektedir"*.

2013'te enerji fiyatlarındaki ve döviz kurundaki artışlar nedeniyle enflasyon hedefi tutmadı.

Yılsonu TÜFE %7,40, yılsonu ÜFE %6,97 düzeylerinde gerçekleşti.

TCMB 2014 yılının ilk enflasyon raporunda da benzer bir değerlendirme yapmaktadır; “2013 yılında tüketici enflasyonu önceki yıla kıyasla 1,2 puan yükselerek yüzde 7,4 oranı ile hedef etrafındaki belirsizlik aralığının üzerinde gerçekleşti. Yılın başında tütün ürünlerindeki vergi ayarlamalarının da etkisiyle yükselen enflasyon, sonraki dönemde işlenmemiş gıda ve enerji grubu fiyat gelişmelerine bağlı olarak dalgalı bir seyir izledi. Yılın ikinci yarısında ise Türk lirasındaki değer kaybı özellikle temel mal grubu kanalıyla çekirdek enflasyon göstergelerinin yükselmesine neden oldu. Ayrıca gıda fiyatlarında varsayılanın ötesinde gerçekleşen yıllık artış da enflasyonu yukarı yönlü etkiledi”.

Büyümenin son on yılda tasarruf artışı ile değil, yurtdışından gelen sermaye girişi ve özelleştirme gelirleri ile finanse edilmesi ülkemizin döviz yükümlülüğünü artırmış ve borçlanma düzeyi tüm kesimler için yükselmiştir.

2013 Mayıs ayından itibaren, dışarıda FED’in tahvil alımını azaltma kararı, içeride ise politik alandaki önemli türbülanslar nedeniyle istikrara duyulan güvene zarar veren süreçlerin etkisiyle döviz talepleri artmıştır. Nitekim, son bir aydır Türkiye’den yurtdışına yüklü bir döviz çıkışı olmamış, mevduatta dövize yöneliş güçlenmiştir (**Tablo 2**). 2013 sonunda, 2012 sonuna göre Döviz Tevdiat Hesapları (DTH) %18,5 oranında artmıştır. DTH’deki artışın sınırlı olmasının nedeni kurlardaki artıştır. Bu iki tarih arasında TL cinsinden değişim oranı %42’dir.

Süreç içinde, yurtdışında yerleşik yabancıların elindeki DİBS stoku 29 milyar 72 milyon dolar azalmıştır. Değişim, Mayıs 2013’te başlamıştır (**Grafik**).

Makroekonomideki bu gelişmelere rağmen TCMB 21 Ocak 2014 tarihli Para Politikası Kurulu toplantısında şu kararları almıştır:

- Gecelik faiz oranları: Marjinal fonlama oranı yüzde 7,75,
- Açık piyasa işlemleri çerçevesinde piyasa yapıcısı bankalara repo işlemleri yoluyla tanınan borçlanma imkanı faiz oranı yüzde 6,75, Merkez Bankası borçlanma faiz oranı yüzde 3,5,
- Bir hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 4,5,
- Geç Likidite Penceresi faiz oranları: Geç Likidite Penceresi uygulaması çerçevesinde,
- Bankalararası Para Piyasası’nda saat 16.00–17.00 arası gecelik vadede uygulanan Merkez Bankası borçlanma faiz oranı yüzde 0, borç verme faiz oranı yüzde 10,25 düzeyinde sabit tutulmuştur.

- Ek parasal sıkılaştırma uygulanması gerekli görülen günlerde, bankalararası piyasadaki faizlerin yüzde 7,75 (marjinal fonlama oranı) yerine yüzde 9 civarında oluşması sağlanacaktır.

TCMB'nin bu kararı sonrasında ABD Doları 2,30 TL'yi görmüş, bu defa TCMB döviz satarak kur artışını engellemeye çalışmıştır. Ancak bu da sonuç vermemiş ve ertesi gün (24 Ocak 2014'de) ABD doları için kur 2,32 olmuştur.

Sonuçta söz konusu süreç TCMB'yi faiz artışına gitmeye sevk etmiş ve Banka 28 Ocak 2014 tarihinde 2001 Krizi sonrası dönemde artış oranı olarak en yüksek faiz artışına giderek aşağıdaki kararları almıştır:

- Marjinal fonlama oranı %7,75'ten, %12'ye, açık piyasa işlemleri çerçevesinde piyasa yapıcısı bankalara repo işlemleri yoluyla tanınan borçlanma imkanı faiz oranı %6,75'ten, %11,5'e, Merkez Bankası borçlanma faiz oranı %3,5'ten, %8'e,
- Bir hafta vadeli repo ihale faiz oranı %4,5'ten, %10'a ve
- Geç Likidite Penceresi faiz oranı Merkez Bankası borçlanmasında %0 düzeyinde sabit tutulurken, borç verme faiz oranı %10,25, %15'e yükseltilmiştir.
- Merkez Bankası fonlaması temel olarak marjinal fonlama oranı yerine bir hafta vadeli repo faiz oranından sağlanacaktır.

Faiz oranlarını değiştirerek makroekonomiye para politikası yoluyla kısa vadede yön verilmesi, TCMB'nin uyguladığı Taylor Kuralı temelli "Enflasyon Hedeflemesinde" temel araçtır. TCMB 28 Ocak'tan önce bunu kullanmayarak aslında para politikasında araçsız kalmıştı. TCMB enflasyonla mücadelede artık daha donanımlı durumdadır.

TCMB, döviz kuru yükselişlerine, 28 Ocak 2014'te faiz oranlarını önemli ölçüde yükselterek müdahale etmek durumunda kaldı.

Faiz oranlarını değiştirerek makroekonomiye para politikası yoluyla yön verilmesi, enflasyon hedeflemesinde temel araç konumunda. TCMB enflasyonla mücadelede artık daha donanımlı durumda.

Ekonomide yaşanan süreç reel sektör yatırımlarının ve üretiminin olumsuz etkilenmesine, ekonomik büyümenin zayıflamasına ve işsizliğin artmasına neden olabileceğinden, hızla reel sektörü güçlendirecek reform tedbirlerinin devreye girmesi gerekli görülmektedir.

Tablo 1: Enflasyon Hedefi ve Gerçekleşmeler

	Hedef	Gerçekleşme
2002	35	29,7
2003	20	18,4
2004	12	9,3
2005	8	7,7
2006	5	9,7
2007	4	8,4
2008	4	10,1
2009	7,5	6,5
2010	6,5	6,4
2011	5,5	10,4
2012	5	6,2
2013	5	7,4
2014	5	-

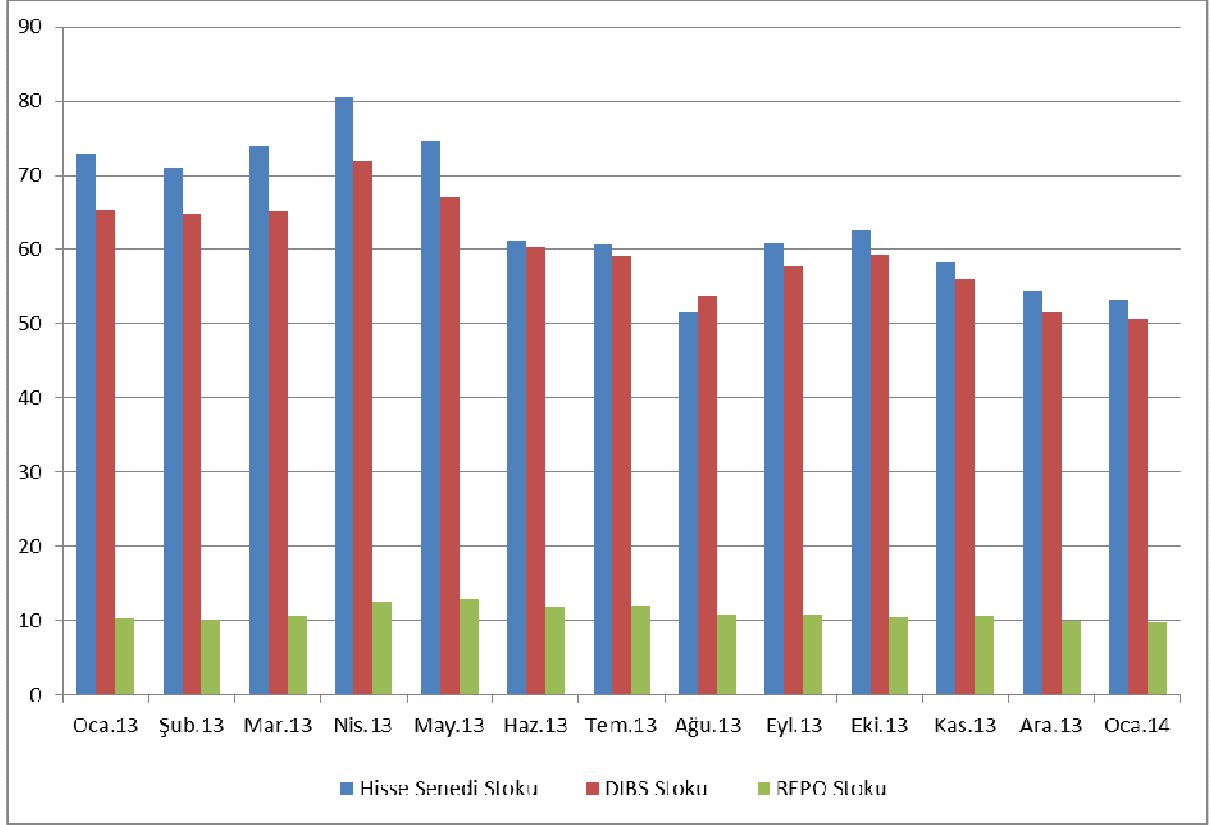
Kaynak: TCMB Veri tabanı

Tablo 2: 2013 Yılında Para İkamesi (ABD Doları)

Tarih	Bankalardaki DTH Mevduatı
31/12/2012	78.1
31/5/2013	83.7
28/6/2013	80.4
30/9/2013	87.2
29/11/2013	91.8
17/12/2013	92.9
31/12/2013	92.6
20/01/2014	93.2

Kaynak: BDDK Veri tabanı

Grafik: Yurtdışında Yerleşik Kişilerin Mülkiyetindeki Hisse Senedi ve Devlet İç Borçlanma Senedi (DİBS) (Haftalık, Piyasa Değeri, Milyon ABD Doları)

Kaynak: TCMB, Menkul Kıymet İstatistikleri